

ODKRYWAMY SZTUKĘ. PLASTYKA. PROGRAM NAUCZANIA. SZKOŁA PODSTAWOWA. KLASY 4–7

Charakterystyka programu nauczania

Program nauczania plastyki w klasach 4–7 szkoły podstawowej *Odkrywamy sztukę* uwzględnia zapisy podstawy programowej przedmiotu plastyka z 2026 roku. Program jest również ściśle powiązany z cyklem podręczników do nauki plastyki w szkole podstawowej Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych *Odkrywamy sztukę*.

W programie nauczania, zgodnie z ideą nowej podstawy programowej, na pierwszy plan wysuwa się **twórczość plastyczna uczniów i uczennic, eksperymentowanie i odkrywanie prawideł sztuki w praktyce tworzenia**. Jednocześnie stopniowo realizowane jest rzetelne wyposażanie ich w wiedzę umożliwiającą refleksję na temat własnej twórczości oraz omawianie i interpretowanie znanych dzieł.

W klasie 4 naturalna potrzeba tworzenia, spontaniczność, żywiołowość, uczenie przez działanie, manipulację, pamięć ruchu stanowią dobrą podstawę do rozbudzenia chęci odkrywania sztuki w kolejnych klasach. Twórczość jest działaniem i doświadczeniem bardzo osobistym, głęboko angażującym całą osobę i dlatego dla większości dzieci kinestetyczny model uczenia wzmocniony przez ruch i czucie jest w tym wieku najefektywniejszy. Wykształcona w ten sposób pewna odwaga twórcza, wyobraźnia, sprawność manualna będą dobrym fundamentem dla późniejszego wprowadzania wiedzy z historii sztuki czy też wymagających precyzji różnych sposobów szkicowania, tworzenia złożonych przestrzennych kompozycji i innych działań artystycznych wymagających wnikliwej obserwacji i większego skupienia.

Znajdująca w programie istotne miejsce **rozmowa inspirująca** – zamiast pogadanki – ma wprowadzać uczniów w atmosferę tworzenia prac, poznawania wybranych dzieł, epok w sztuce. Rozmowa to postawienie nacisku na **osobisty kontakt** z uczniami i uczennicami, stworzenie sytuacji i atmosfery, w której będą mogli w bezpieczny, nieskrępowany sposób przedstawiać swoje **opinie, refleksje na temat własnej twórczości, znanych dzieł, oglądanej wystawy**. Wspomaga to rozwój kompetencji przekrojowych i pomaga przygotować uczniów zarówno do samodzielnej twórczości, jak i aktywnego, pełnego odbioru dzieł w przyszłości.

Duże znaczenie dla twórczego rozwoju uczniów i uczennic powinna mieć **twórczość w grupach**. Z nią zaś powiązane są współdziałanie i podział

zadań, dające poczucie, że sztuka, twórczość artystyczna jest **działaniem wspólnotowym i społecznym**, a nie tylko ukazywaniem własnej indywidualności.

Ocenianie – zwykle niełatwe i nieco subiektywne – na lekcjach plastyki staje się wyzwaniem zmuszającym nauczyciela do wnikliwej obserwacji młodych ludzi, aby podczas ich pracy zauważyć etapy procesu tworzenia, udział w działaniach grupowych, zaangażowanie, indywidualny rozwój i postępy. To jedna z możliwych prób zobiektywizowania ocen z plastyki.

Zgodnie z założeniami podstawy treści programowe mogą być przekazywane poprzez realizowanie różnych zadań, odpowiednio dostosowanych i dobranych do możliwości konkretnych osób lub zespołów klasowych, zadań zawierających te same zagadnienia, lecz zmienianych w zależności od potrzeb i sytuacji. Wszystkie działania zmierzające do realizacji założeń programowych mają wyzwolić **sprawczość i dobrostan w trakcie tworzenia**. Radość tworzenia, uczucie pełnego zaangażowania i oddania typu *flow* w trakcie podejmowanej przez uczniów i uczennice twórczości to cele same w sobie, ale też kroki w realizacji zadań związanych z wychowaniem przez sztukę.

Zawarte w programie treści nauczania umożliwiają realizację wymagań określonych w podstawie programowej: **wymagań szczegółowych, wymagań do wyboru oraz doświadczeń edukacyjnych**. Poszczególnym celom i treściom kształcenia odpowiadają zakładane osiągnięcia uczniów i uczennic oraz związane z nimi umiejętności i kompetencje.

Cele kształcenia

- Doświadczanie szeroko rozumianego wychowania przez sztukę: przygotowanie do tworzenia i odbioru sztuk plastycznych, wizualnych oraz nowych mediów w zmieniającej się rzeczywistości.
- Kształtowanie i wzbogacanie własnej osobowości w oparciu o naturalną potrzebę tworzenia: rozwijanie kreatywności, myślenia twórczego podczas różnych form samodzielnej pracy, uczestniczenia w artystycznych działaniach zespołowych o charakterze plastycznym i teatralnym.
- Poznawanie zasadniczego znaczenia procesu tworzenia, etapów powstawania dzieła, zmagania twórczych dla ostatecznego kształtu dzieła; poznawanie znaczenia planowania kolejnych etapów tworzenia dzieła dla jego ostatecznej formy.
- Doświadczanie bezpośredniego i pośredniego uczestniczenia w kulturze: poznawanie instytucji kultury, udział w wydarzeniach

kulturalnych, poznawanie internetowych kolekcji galerii sztuki i muzeów.

- Doświadczenie terapeutycznej i wychowawczej roli sztuki podczas twórczości, ekspresji artystycznej, różnorodnych działań artystycznych.
- Zaznajomienie z rolą sztuki w procesie samoregulacji, odkrywanie własnej sprawczości i skuteczności; uczenie się dbania o siebie i definiowania własnego dobrostanu w związku ze sztuką.
- Poznawanie i rozumienie społecznego i wspólnotowego znaczenia sztuki poprzez plastyczną formę i przekaz istotnych treści, poznawanie siły oddziaływania sztuki, komunikacji poprzez działania artystyczne, teatralne i parateatralne (happening, performance, akcja plastyczna).
- Zdobywanie wiedzy o dziełach szczególnie ważnych w historii sztuki, o dorobku ludzkości różnych kręgów kulturowych; poznawanie specyfiki kultury lokalnej i ludowej.
- Odkrywanie komunikatów kulturowych w dziełach sztuki różnych kręgów kulturowych, różnych epok, w kulturze lokalnej i sztuce ludowej.
- Opanowanie zasobu pojęć języka plastyki umożliwiającego wypowiedzi i udział w dyskusjach o znanych dziełach, o własnych pracach, a także refleksje o wymowie własnej twórczości i wymowie poznawanych dzieł.
- Wyzwalanie w sobie aktywności artystycznej i spontanicznej ekspresji twórczej poprzez podejmowanie różnorodnych indywidualnych i grupowych działań artystycznych zróżnicowanymi technikami w atmosferze akceptacji i bezpieczeństwa.
- Poznawanie różnych technik plastycznych i posługiwanie się nimi; doświadczanie różnych sposobów tworzenia, eksperymentowanie i przyjmowanie postawy twórczej.
- Odkrywanie związków plastyki z wieloma dziedzinami kultury i nauki podczas tworzenia oraz odbioru dzieł; przenoszenie kreatywności artystycznej na inne dziedziny aktywności.
- Poznanie podstawowych zasad prawa autorskiego podczas korzystania z książkowych i internetowych publikacji o sztuce, oglądania ekspozycji w galeriach i muzeach.

Treści nauczania

Zgodnie z zaleceniami zawartymi w podstawie programowej program nauczania plastyki ma charakter spiralny: na kolejnych etapach powtarza i rozszerza nabytą wiedzę, umożliwia osobie go realizującej dodawanie treści, włączanie kolejnych elementów.

Program zawiera przypisane do poszczególnych etapów kształcenia propozycje działań umożliwiających realizację określonych w podstawie programowej wymagań do wyboru oraz doświadczeń edukacyjnych.

Podział treści nauczania ze względu na efekty uczenia

KLASA 4

WŁASNA AKTYWNOŚĆ TWÓRCZA UCZNIÓW – TWORZĘ, WYRAŻAM, INTERPRETUJĘ

Inspirowanie się muzyką, tworzenie przy muzyce. Wiadomości o barwie. Podział na barwy podstawowe i pochodne. Tworzenie koła barw i powstawanie barw pochodnych. Barwy kontrastowe (dopełniające). Kontrasty barwne i zjawisko powidoku. Tworzenie kompozycji użytkowych i nieużytkowych z wykorzystaniem barw z koła barw, zastosowanie kontrastów w kompozycjach. Podział barw na ciepłe i zimne. Sposoby tworzenia barw cieplejszych i chłodniejszych. Związki temperatury barwy i nastroju obrazów, np. w krajobrazach lub kompozycjach fantastycznych. Szeroka gama barw, wąskie gamy barw ciepłych i zimnych. Tworzenie kompozycji o określonej gamie barw na wybrany temat. Rozumienie pojęcia faktura jako cechy powierzchni i/lub śladu narzędzia. Tworzenie kompozycji w technice kolażu o różnym charakterze. Odkrywanie możliwości tworzenia zróżnicowanej faktury w wybranej technice malarskiej, rzeźbiarskiej, płaskorzeźbie. Cechy rzeźby i płaskorzeźby. Faktura w rzeźbie i płaskorzeźbie. Asamblaż: cechy i różnorodność materiałów. Pojęcie kompozycji plastycznej. Zasada równowagi w kompozycjach. Poznawanie różnych rodzajów kompozycji: symetryczna, rytmiczna, statyczna i dynamiczna. Tworzenie różnych rodzajów kompozycji.

Tworzenie własnych prac związanych poznanymi tematami w sztuce. Portrety. Martwe natury. Pejzaże. Ilustrowanie zdarzeń – sceny rodzajowe.

Plener rysunkowo-malarski. Spacer fotograficzny.

Wymagania do wyboru

Tworzenie pracy site-specific w przestrzeni szkolnej (np. yarn-bombing). Tworzenie reportażu fotograficznego z wykorzystaniem różnych planów podczas spaceru fotograficznego.

TECHNIKI PLASTYCZNE – TWORZĘ DOBIERAM, STOSUJĘ

Stosowanie barwnych technik rysunkowych i malarskich. Poznawanie różnych rodzajów kolażu. Wycinanka. Dekalkomania. Rzeźbienie małych form rzeźbiarskich przez dodawanie w miękkim plastycznym materiale (plastelina, modelina, glina masa solna). Kolaż jako dodanie elementów z wybranego materiału do kompozycji malarskiej lub rysunkowej. Kolaż jako niezależna kompozycja z wyciętych zdjęć i materiałów gotowych bez elementów malarskich i rysunkowych. Asamblaż jako półprzestrzenna forma przytwierdzona do podłoża, montaż różnorodnych materiałów. Fotografia cyfrowa.

Wymagania do wyboru

Stosowanie technik mieszanych (barwne techniki rysunkowe i malarskie; łączenie kompozycji rysunkowych z kolażem). Dokumentowanie pracy nad kompozycją za pomocą fotografii cyfrowej.

SZTUKA JAKO KOMUNIKAT – ROZUMIEM, INTERPRETUJĘ, DYSKUTUJĘ

Rozumienie potrzeby piękna i tworzenia od zarania dziejów – przegląd form i przykładowych dzieł sztuki prehistorycznej.

Funkcje sztuki, potrzeby estetyczne, kulturowe, poznawcze, których realizację zapewniają dzieła sztuki.

Natura jako główna inspiracja tworzenia dzieł sztuki.

Poznawanie wybranych tematów dzieł sztuki, rozpoznawanie dzieł sztuki na dany temat.

Różne rodzaje portretów. Różne ujęcia. Przedstawienie psychiki osoby portretowanej. Cechy martwej natury jako tematu malarskiego.

Komponowanie martwej natury. Różne rodzaje pejzaży. Weduta. Marina.

Pojęcie sztafażu w pejzażu.

Sceny figuralne w sztuce. Sceny rodzajowe. Przedstawianie wydarzeń historycznych. Malarstwo mitologiczne.

Różne wielkości obrazów tym malarstwo miniaturowe oraz związek formy z przekazywaną treścią (ołtarze szafiaste).

Przedstawianie swojego świata w kompozycjach plastycznych. Znaczenie wyobraźni podczas twórczości plastycznej.

Sztuka jako nośnik przekazywania tradycji i kultury. Sztuka ludowa.

Współczesne dzieła związane z barwami podstawowymi, malarstwem.

Przekaz zawarty w sztuce nowych mediów.

SZTUKA W ŻYCIU CODZIENNYM – UCZESTNICZĘ, DOSTRZEGAM, POSZUKUJĘ

Sztuka ludowa. Świąta i tradycje w roku i związane z nimi charakterystyczne formy dekoracyjne, np. szopki, pająki, podłazniczki, światy, pisanki, kwietne dywany.

Sztuka użytkowa. Rzemiosło artystyczne i wzornictwo przemysłowe.

Projektowanie przedmiotów użytkowych. Artysta rzemieślnik, artysta projektant – porównanie zadań i sposobu pracy. Moda i stroje w wybranych epokach. Dekoracja i forma codziennych przedmiotów.

Pojęcie formy i funkcji i funkcjonalności przedmiotów użytkowych. Różne rodzaje instytucji kultury. Znajomość pojęć: *galeria, muzeum, wystawa, eksponat*. Różne rodzaje muzeów. Konserwacja dzieł sztuki. Muzea etnograficzne i skanseny. Specyfika skansenu. Uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych (bezpośredni udział w kulturze). Różne formy pośredniego udziału w kulturze – oglądanie zbiorów wirtualnych. Sztuka nowych mediów, działania plastyczne, instalacje w muzeach sztuki współczesnej. Działanie o charakterze street artu w najbliższym otoczeniu np. yarn-bombing.

Wymagania do wyboru

Rozwijanie uważności poprzez udział w spacerze fotograficznym.

DOŚWIADCZENIA EDUKACYJNE

Realizowanie grupowego projektu artystycznego – kolaż. Oglądanie filmu o artyście i dyskusja w grupie na jego temat. Zwiedzanie wystawy sztuki w instytucji kultury. Tworzenie w plenerze – plener rysunkowo-malarski.

KLASA 5

WŁASNA AKTYWNOŚĆ TWÓRCZA UCZNIÓW – TWORZĘ, WYRAŻAM, INTERPRETUJĘ

Kreska w rysunku. Różnorodność kreski. Specyfika grafiki. Dwustopniowy proces powstawania dzieła w grafice. Matryca – odbitka. Rysunek czarno-biały różnymi narzędziami: ołówkiem, węglem, flamastrem. Tworzenie dostępnymi w szkole technikami graficznymi, np. frotaż, szablon, kolografia, kalkografia, styropianoryt. Piękno liter. Związki liternictwa rysunkiem i grafiką. Barwy czyste i złamane – porównanie. Sposoby łamania barw i określanie ich znaczenia. Akcenty kolorystyczne i ich znaczenie w kompozycjach w wąskich gamach. Względność temperatury barw związana z barwami sąsiadującymi. Kolorystyka i nastrój kompozycji. Plamy barwne i różne układy plam barwnych w obrazach. Barwy, kształty i faktura plam – eksperymenty i odkrywanie znaczenia różnorodności plam barwnych w obrazach. Kompozycje rytmiczne i otwarte w dwóch lub czterech kierunkach. Kompozycja zamknięta. Kompozycje zamknięte i symetryczne. Zamykanie tematu w kompozycji, ramy kompozycyjne. Znaczenie barw, gam barwnych i kontrastów kolorystycznych, kontrastów kształtów i kierunków dla podkreślenia dynamiki i statyki kompozycji. Dynamika i statyka w kompozycjach rzeźbiarskich. Komiks i powieść graficzna. Ilustracja. Tworzenie postaci komiksowej lub do filmu animowanego inspirowanego sztuką komiksu. Nie tylko Pani Wiosna – postacie alegoryczne. Formy przestrzenne i instalacje. Formy przestrzenne w przestrzeni miejskiej. Przesłanie i forma instalacji. Działania performatywne inspirowane znanymi obrazami. Improwizacja teatralna na wybrany ważny temat, np. przyjaźń.

Plener malarski – niezwykle powiększenie w ogrodzie lub parku.

Wymagania do wyboru

Improwizowanie krótkich scenek teatralnych na wybrany ważny temat. Opowiadanie o sobie i swojej społeczności za pomocą grupowego działania teatralnego z wykorzystaniem elementów oprawy plastycznej (maski, makijaż). Prezentowanie ważnych dla uczniów treści za pomocą materiałów audiowizualnych (reportaż).

TECHNIKI PLASTYCZNE – TWORZĘ DOBIERAM, STOSUJĘ

Stosowanie barwnych technik malarskich, łączenie technik, kolaż, wklejanie materiałów gotowych i przedmiotów do prac (obiekty znalezione), eksperymentowanie. Kompozycja pastelami olejnymi lub suchymi. Szkice postaci i kompozycja komiksu tradycyjnymi technikami rysunkowymi (kredkami, flamastrami lub w wybranym programie graficznym). Stosowanie technik graficznych, np. frotaż, szablon, kolografia, kalkografia, styropianoryt. Szkic czarno-biały i barwny, wycinanka lub projekt logo, znaku plastycznego w wybranym programie graficznym. Prace technikami mieszanymi. Model architektoniczny z tektury, papieru, pudełek. Rękodzieło z filcu lub gąbkowych arkuszy. Forma przestrzenna z gąbkowych zmywaków lub plastikowych butelek. Tworzenie instalacji z różnych elementów. Upcykling. Zero waste w twórczości.

Wymagania do wyboru

Eksperymentowanie z kolażem cyfrowym i grafiką 3D. Stosowanie technik mieszanych.

SZTUKA JAKO KOMUNIKAT – ROZUMIEM, INTERPRETUJĘ, DYSKUTUJĘ

Porównywanie dzieł malarskich w sztuce średniowiecznej i renesansowej. Architektura. Budowle o różnych funkcjach. Budowle sakralne w średniowieczu. Budownictwo świeckie w renesansie. Zamki i rezydencje różnych epok. Architektura i klimat – od igloo do szafasu, poprzez domy wykute w skałach.

Piękno ogrodu i parku. Porównanie ogrodów różnych okresów i tradycji kulturowych.

Renesansowe portrety i kompozycje figuralne.

Moda inspirowana folklorem – twórcze inspirowanie się tradycjami.

Sztuka innych kultur – makijaż i biżuteria w różnych kulturach. Maski afrykańskie i chińskie i ich znaczenie. Dzieła sztuki inspirowane maskami.

Maski i teatr. O alegorii.

Improwizacja teatralna, działanie performatywne na ważny temat społeczny, np. ruch, sport, zdrowie. Krótki film (reportaż filmowy), np. z międzyklasowej rywalizacji sportowej. Znaki plastyczne proste i złożone, ich cechy oraz znaczenie w przestrzeni publicznej. Sposób przekazu treści. Piktogramy. Logo i inne złożone znaki plastyczne.

SZTUKA W ŻYCIU CODZIENNYM – UCZESTNICZĘ, DOSTRZEGAM, POSZUKUJĘ

Projekt pokoju nastolatka. Szkice ścian. Model pokoju. Opakowanie na prezent. Dekoracja torby na zakupy. Wykonanie etui na okulary, komórkę lub kosmetyczki. Okulary przeciwsłoneczne. Kapelusz, czapka przeciwdeszczowa lub przeciwsłoneczna. Moda inspirowana sztuką ludową – projekt chusty. Naszyjnik z motywami etnicznymi. Maska karnawałowa lub teatralna. Makijaż teatralny lub etniczny. Projekt ogrodu. Dekoracja doniczki, koszyka, osłonki do kwiatów. Udział w wydarzeniu kulturalnym. Wystawa. Rola kuratora wystawy. Opisywanie, opowiadanie wrażeń z wystawy, wizyty w pracowni artysty. Uczestniczenie w dyskusji, przekazywanie swoich opinii i refleksji.

Wymagania do wyboru

Wykonywanie makiet budowli z tektury, papieru, pudełek. Dostrzeganie przejawów manipulacji wizualnej – sposoby przekazu treści w reklamie, filmie, fotografii. Projektowanie w programie komputerowym w przestrzeni kolorów RGB.

DOŚWIADCZENIA EDUKACYJNE

Uczestniczenie w spotkaniu z artystą lub kuratorem wystawy, wymiana refleksji i udział w dyskusji. Tworzenie w plenerze: plener malarski – niezwykle powiększenie w ogrodzie lub parku. Wypowiadanie się na ważny temat (np. ruch, sport, zdrowie) w krótkiej formie teatralnej.

KLASA 6**WŁASNA AKTYWNOŚĆ TWÓRCZA UCZNIÓW – TWORZĘ, WYRAŻAM, INTERPRETUJĘ**

Światłocień i cieniowanie w kompozycjach – przestrzenność przedmiotów. Przestrzeń w obrazie. Różne rodzaje perspektywy. Układ rzędowy, pasowy, kulisowy. Perspektywa zbieżna, różne ujęcia. Plany obrazu – teatralny charakter kompozycji. Mozaika. Witraż. Malowanie na folii lub szkłe (pleksi). Światłocień i faktura w rzeźbie. Dynamika kierunków i faktura w rzeźbie. Architektura – tworzenie modeli dynamicznych i rytmicznych budowli. Kompozycja w trójkącie w malarstwie i rysunku. Proste i złożone figuralne układy kompozycyjne. Cieniowanie w rysunku z wyobraźni i natury – uzyskiwanie iluzji przestrzenności świata w rysunku, np. smoków z wyobraźni, martwej natury z natury. Inspiracje filmowe i literackie – fantastyczne światy, fantastyczne postacie. Klasowy mural – projekt, wykonanie (po uzyskaniu pozwolenia i określeniu miejsca). Plener rzeźbiarsko-eksperymentalny. Dzieło sztuki ziemi z zastanych materiałów, np. liści, żwiru, kamyków, patyków lub śniegu (w zależności od pory roku).

Wymagania do wyboru

Tworzenie pracy site-specific związanej wybraną przestrzenią w szkole lub jej otoczeniu (mural). Tworzenie reportażu fotograficznego. Konstruowanie lalek teatralnych, improwizowane działania teatralne.

TECHNIKI PLASTYCZNE – TWORZĘ DOBIERAM, STOSUJĘ

Rysunek czarno-biały różnymi narzędziami: ołówkiem, węglem, flamastrem. Szkice barwne różnymi rodzajami kredek, pastelami suchymi i olejnymi. Eksperymentowanie i praca technikami mieszanymi rysunkowo-malarskimi. Poznawanie techniki mozaiki, witrażu, malowania na przezroczystej folii. Włączanie techniki kolażu do kompozycji malarskiej i rysunkowej. Rzeźba z różnych materiałów. Rzeźbienie w mydle. Tworzenie modeli budowli z gąbkowych zmywaków kuchennych, kostek mydła, opakowań (moduły, powtarzalność form w architekturze współczesnej). Budowle przyszłości. Dekorowanie balonów i wykorzystywanie podczas działań performatywnych. Wykonywanie rekwizytów z różnych materiałów.

Wymagania do wyboru

Stosowanie technik mieszanych rysunkowo-malarskich. Dokumentowanie procesu twórczego za pomocą narzędzi cyfrowych.

SZTUKA JAKO KOMUNIKAT – ROZUMIEM, INTERPRETUJĘ, DYSKUTUJĘ

Przekaz treści w witrażach i miniaturach średniowiecznych.

Średniowieczny inicjał.

Porównanie renesansowych barokowych i klasycystycznych form budowl pod względem rytmu i dynamiki.

Dekoracja architektoniczna i problematyka ekologiczna. Malowidła ściennie. Malarstwo iluzjonistyczne. Murale i graffiti, związek z architekturą, rola i znaczenie w przestrzeni miejskiej, problematyka działań legalnych i nielegalnych w sztuce. Elementy prawa autorskiego. Opisywanie kompozycji i wybranych elementów dzieł sztuki. Wymowa dzieł, osobiste refleksje i interpretacje dzieł.

Ładunek emocjonalny w malarstwie renesansowym, barokowym i romantycznym. Od spokoju i harmonii do dynamiki; zagadnienie napięcia w dziełach. Happeningi będące ożywieniem znanych obrazów.

Fantastyka w sztuce różnych kultur, np. średniowieczny i chiński smok, fantastyczne postacie w różnych kulturach i współczesnych filmach fantasy. Smoki z polskich legend.

Polska kultura ludowa – kołędnicy z Turoniem.

SZTUKA W ŻYCIU CODZIENNYM – UCZESTNICZĘ, DOSTRZEGAM, POSZUKUJĘ

Tworzenie plakatu związanego z istotnym problemem społecznym lub akcją charytatywną, np. dotyczącą ochrony ginących gatunków zwierząt, opieki nad zwierzętami w schroniskach. Projekt plecaka lub torby na wycieczkę, określanie wielkości, kolorystyki, cech zapewniających

funkcjonalność. Improwizacje teatralne na wybrany temat istotny dla młodzieży, np. zapobieganie hejtowi. Działania performatywne, np. dotyczące zanieczyszczenia wybranych elementów środowiska (wody, powietrza). Tworzenie rekwizytów, kostiumów nawiązujących do stylistyki ludowej dla kołędników.

Aranżacja wystawy prac klasowych. Wernisaż. Plakat i zaproszenie na wystawę. Dokumentacja fotograficzna. Reportaż fotograficzny.

Tworzenie dokumentacji fotograficznej z wycieczki, edukacyjnego spaceru *slow walk*. Wystawa fotograficzna. Kompozycja ekspozycji zdjęć.

Wymagania do wyboru

Tworzenie fotografii podczas spaceru fotograficznego *slow walk*.

Tworzenie makiety budowli z gąbkowych zmywaków kuchennych, kostek mydła, opakowań.

DOŚWIADCZENIA EDUKACYJNE

Tworzenie wielkoformatowej pracy plastycznej (mural). Organizowanie klasowej wystawy prac z wernisażem i obudową promocyjną (plakat i zaproszenie). Grupowe działania performatywne.

KLASA 7

WŁASNA AKTYWNOŚĆ TWÓRCZA UCZNIÓW – TWORZĘ, WYRAŻAM, INTERPRETUJĘ

Znaczenie realizmu, syntezy, ekspresji, deformacji i ich wpływu na kształt dzieła. Karykatura. Ekspresja, synteza, deformacja w różnych rodzajach portretów. Praca tradycyjnymi technikami lub w wybranym programie graficznym. Porównanie różnych odstępów realizmu: od XIX-wiecznego realizmu, poprzez surrealizm i hiperrealizm po nową figurację.

Plastyczne interpretacje, nasze wersje znanych dzieł.

Siła barw w malarstwie fowistycznym – „dzikie kolory” w pracach plastycznych.

Rewolucja kubistyczna – stylistyka i przestrzeń kubistyczna w kompozycjach.

Spokój i ekspresja w abstrakcjach oraz złudzenia optyczne w abstrakcjach op-artu. Kompozycje czarno-białe i barwne markerami. Malarstwo akrylami lub plakatówkami przy użyciu gąbek.

Tworzenie fantastycznego mebla, przedmiotu – od przedmiotu codziennego do instalacji i obiektu.

Plakat reklamowy i społeczny. Reklama produktu spożywczego.

Propagowanie zdrowego odżywiania w plakatach i działaniach performatywnych. Body art i performance w sztuce.

Fotografia jako czynnik zmieniający sztuki plastyczne. Kompozycja kadru fotograficznego. Od fotografii do filmu. Krótki filmik z wykorzystaniem animacji poklatkowej.

Plener rysunkowo-fotograficzny. Zaskakujące obrazy otoczenia – z różnych punktów widzenia.

Wymagania do wyboru

Opowiadanie historii za pomocą animacji poklatkowej. Tworzenie reportażu fotograficznego z wykorzystaniem różnego rodzaju planów.

TECHNIKI PLASTYCZNE – TWORZĘ DOBIERAM, STOSUJĘ

Szkie czarno-białe i barwne różnymi rodzajami kredek, ołówkiem, cienkopisem, markerami. Kompozycje barwne malarskie i rysunkowe z dodatkiem kolażu. Malarstwo akrylami, plakatówkami, akwarelami, kredkami akwarelowymi. Plakaty wykonane technikami mieszanymi lub przy użyciu wybranego programu graficznego. Fotografia cyfrowa. Montaż fotografii w celu uzyskania filmu z wykorzystaniem animacji poklatkowej.

Rzeźba z różnych materiałów. Modele mebli, instalacji i obiektów.

Wymagania do wyboru

Stosowanie technik mieszanych – malarskie i rysunkowe z dodatkiem kolażu. Eksperymentowanie z kolażem cyfrowym i grafiką 3D podczas projektowania plakatu.

SZTUKA JAKO KOMUNIKAT – ROZUMIEM, INTERPRETUJĘ, DYSKUTUJĘ

Geniusz artystów sztuki ludowej i naiwnej.

Znaki złożone w tradycyjnych plakatach i na billboardach. Historia i przemiany plakatu.

Plakaty społeczne, kulturalne i reklamowe. Plakaty autorskie. Znaczenie reklamy. Opakowania.

Co wyraża sztuka konceptualna?

Jak artystów inspirowały znane obrazy (*Mona Lisa*, *Panny dworskie*, *Dziewczyna z perłą*, *Słoneczniki*).

Poezja konkretna i jej uniwersalny przekaz. Filozofowanie w sztuce.

Od rzeźby monumentalnej do sztuki publicznej – przestrzeń miejska tłem dzieł.

Przekaz i funkcje fotografii. Wybrane rodzaje filmów dokumentalnych, fabularnych i animowanych.

Sztuka w środowisku wirtualnym od video-artu do dzieł sztuki interaktywnej.

Własny zbiór osobliwości (własnych zbiorów przedmiotów) lub szkiców albo własnych prac plastycznych; tworzenie osobistej galerii on-line.

Sztuka zaangażowana – jak artyści zmieniają świat i reagują na problemy ważne dla wszystkich. Interwencje artystyczne i inne działania.

Body art i performance w sztuce współczesnej.

SZTUKA W ŻYCIU CODZIENNYM – UCZESTNICZĘ, DOSTRZEGAM, POSZUKUJĘ

Projekt do wykonania modelu mebla np. biurka, komody, regału. Projekt placu zabaw – prezent dla młodszych kolegów i koleżanek lub rodzeństwa. Projekt T-shirtu w abstrakcyjne motywy. Dekoracja futerału na laptop. Zaprojektowanie i wykonanie opakowania jogurtu lub soku. Kolorowy kosmetyk – pomalowanie, oklejenie opakowania. Projekt pomnika lub dzieła sztuki publicznej. Wystawa i wernisaż prac fotograficznych. Mały festiwal (pokaz) poklatkowych animacji filmowych oraz zbiorów osobistych galerii on-line.

Wymagania do wyboru

Projektowanie i drukowanie w przestrzeni kolorów CMYK grafiki użytkowej (plakaty). Dostrzeganie przejawów manipulacji wizualnej w reklamie, filmie i fotografii.

DOŚWIADCZENIA EDUKACYJNE

Zwiedzanie muzeum on-line i tworzenie osobistej galerii. Realizowanie grupowego projektu artystycznego. Organizowanie wystawy i wernisażu klasowych prac. Projektowanie przestrzeni na zewnątrz (plac zabaw).

Sposoby osiągnięcia celów

- Swobodna twórczość, ekspresja plastyczna, tworzenie kompozycji różnymi technikami jako forma osobistej wypowiedzi, refleksji na określony temat: o otaczającym świecie, własnych przeżyciach i emocjach.
- Indywidualne i grupowe działania plastyczne, doświadczenia edukacyjne podzielone na etapy procesu tworzenia.
- Eksperymenty plastyczne pozwalające na odkrywanie pojęć języka plastyki, zasad rządzących budową dzieł sztuki, np. kompozycją.
- Zabawy plastyczne, poznawanie, odkrywanie zasad rządzących dziełami sztuki podczas swobodnej zabawy, wykorzystywanie gotowych gier w procesie edukacji.
- Działania o charakterze happeningu, performance'u lub improwizacji teatralnej realizowane w grupach, rozumiane jako proces powstawania złożonego dzieła w czasie i przestrzeni.
- Poznawanie pojęć związanych z funkcjami sztuki, dziedzinami plastyki i elementami dzieła sztuki w praktyce tworzenia podczas rozmów o własnych pracach, refleksji na temat tworzenia.

- Inspirowanie się naturą, obserwowanie kolorystyki, form, proporcji i innych cech elementów krajobrazu w trakcie spacerów czy tworzenia w plenerze.
- Poznawanie charakteru, klimatu danej epoki w celu stworzenia prac plastycznych nawiązujących do stylu epoki, inspirowanie się cechami dzieł sztuki wybranej epoki w zainscenizowanej przestrzeni w sali lekcyjnej.
- Porównywanie specyfiki wybranych okresów w sztuce na podstawie charakterystycznych, znanych dzieł reprezentujących różne dziedziny sztuki.
- Inspirowanie się dziełami muzycznymi, filmowymi, teatralnymi, a także sztuką nowych mediów, i wykorzystywanie ich w samodzielnej twórczości plastycznej.
- Wykorzystywanie i przenoszenie wiedzy z innych przedmiotów (języka polskiego historii, matematyki, przedmiotów przyrodniczych) do twórczości plastycznej.
- Rozpoznawanie i porównywanie nieużytkowych i użytkowych dzieł sztuki, znaczenia sztuki użytkowej, estetyki i funkcjonalności przedmiotów użytkowych w życiu codziennym; określanie znaczenia sztuki użytkowej w życiu codziennym.
- Kontakt z grafiką użytkową i reklamą w życiu codziennym oraz uświadomienie ich społecznego i estetycznego oddziaływania.
- Oglądanie wystaw w muzeach, galeriach sztuki lub innych instytucjach kultury, omawianie wrażeń, inspirowanie się oglądanymi dziełami w samodzielnej twórczości.
- Uczestniczenie w wybranych wydarzeniach kulturalnych, poznawanie instytucji upowszechniania kultury.
- Kontakt z dziełami sztuki poprzez oglądanie reprodukcji w albumach i internetowych galeriach znanych muzeów.
- Tworzenie prezentacji, wystaw własnych prac plastycznych i ich oprawy (aranżacja ekspozycji, wernisaż, zaproszenia, plakaty o wystawie); prezentacje prac online.

Zakładane osiągnięcia edukacyjne uczniów i uczennic nabyte w procesie nauczania. Wybrane kompetencje i umiejętności uzyskane w trakcie nauki

- Umiejętność tworzenia różnorodnych kompozycji plastycznych, wykonywanych różnymi technikami i w różnej formie (także przestrzennej), w zróżnicowanych warunkach (w sali lekcyjnej, plenerze, wybranej instytucji kultury), pod wpływem wielu inspiracji (natura, kultura, literatura, nauka, muzyka, sztuka). Rozwinięcie i ukształtowanie umiejętności kreatywnego myślenia, samoregulacji, kierowania własnymi odczuciami i emocjami oraz poczucia sprawczości. Umiejętność określenia wpływu aktywności artystycznej na dobrostan.
- Rozumienie społecznego znaczenia oraz wspólnotowego charakteru grupowych działań plastycznych i performatywnych (happening, performance, akcja plastyczna, interwencja artystyczna, improwizacja teatralna), a także świadome podejmowanie takich działań artystycznych. Manifestowanie przynależności do grupy, potrzeba współpracy i skuteczności podczas zespołowego działania w czasie i przestrzeni. Kreatywność. Umiejętność ukazywania ważnych treści społecznych, kulturowych, osobistych w grupowych działaniach artystycznych. Rozumienie działań artystycznych jako jednego ze sposobów rozwiązywania problemów osobistych, wspólnotowych i społecznych.
- Rozwinięcie umiejętności kreatywnego myślenia, poszukiwania nietypowych rozwiązań, samodzielnego odkrywania zasad rządzących dziełami sztuki poprzez eksperymentowanie i różnorodne zabawy plastyczne. Wykształcenie postawy odwagi twórczej, umiejętności kreatywnego i niezależnego myślenia podczas rozwiązywania problemów.
- Rozpoznawanie i rozumienie genezy oraz cech wspólnych dzieł reprezentujących wybrane epoki i kierunki artystyczne. Porównywanie i dostrzeganie treści wspólnych w dziełach różnych okresów w sztuce. Świadome posługiwanie się pojęciami związanymi z wybranymi epokami i kierunkami artystycznymi. Rozwinięcie umiejętności krytycznego, analitycznego i przekrojowego myślenia.
- Rozwinięcie umiejętności formułowania osobistych odczuć oraz refleksji dotyczących znanych dzieł sztuki, twórczości wybranych artystów oraz własnych prac; opisywania i analizowania dzieł. Rozumienie i opisywanie specyfiki dziedzin sztuki, technik plastycznych oraz dzieł o wybranej tematyce. Rozumienie pojęć języka plastyki i posługiwanie się nimi podczas rozmów, dyskusji i wyrażania osobistych wrażeń. Rozwinięcie umiejętności krytycznego myślenia oraz kultury

wypowiedzi podczas formułowania opinii o sztuce i twórczości własnej kolegów oraz koleżanek.

- Omawianie i rozumienie funkcji oraz znaczenia sztuki w życiu codziennym. Umiejętność świadomego kreowania otoczenia z uwzględnieniem potrzeby piękna. Zauważanie znaczenia użyteczności i funkcjonalności przedmiotów codziennych. Rozwinięcie kreatywności oraz poczucia sprawczości podczas projektowania i tworzenia kompozycji o charakterze użytkowym. Rozwiązywanie problemów związanych z estetyką otoczenia.
- Znajomość charakterystycznych wytworów kultury regionalnej i ludowej, rozumienie znaczenia kultury narodowej i ludowej, tradycji oraz kultywowania zwyczaju tworzenia dekoracyjnych kompozycji okolicznościowych. Twórczy stosunek do tradycji. Rozwinięcie umiejętności krytycznego i analitycznego myślenia, wzmocnienie poczucia sprawczości oraz przynależności do wspólnoty regionalnej i narodowej.
- Umiejętność uczestniczenia w kulturze oraz kształtowanie potrzeby regularnego kontaktu z kulturą poprzez odwiedzanie wystaw, zwiedzanie zabytków i pracowni artystów (kontakt bezpośredni), a także korzystanie z zasobów muzeów online, filmów oraz publikacji o sztuce (pośredni kontakt). Rozwijanie potrzeby stałego rozwoju osobistego poprzez obcowanie ze sztuką.
- Umiejętność organizacji wystawy i wernisażu własnych prac plastycznych oraz tworzenia prezentacji online. Rozwijanie poczucia sprawczości, przynależności do grupy, umiejętności współpracy, kreatywności podczas aranżowania prac zarówno w przestrzeni rzeczywistej, jak i w środowisku cyfrowym.
- Znajomość wybranych związków sztuki z różnymi dziedzinami nauki i kultury oraz umiejętność wykorzystywania, łączenia i przenoszenia wiedzy z różnych dziedzin podczas działań artystycznych. Rozwinięcie kreatywności, myślenia porównawczego oraz umiejętności rozwiązywania problemów twórczych.
- Ukształtowanie krytycznej postawy wobec komunikatów obecnych w sztuce, reklamie i kulturze popularnej. Rozwinięcie umiejętności krytycznego myślenia, poznanie różnych sposobów rozwiązywania problemów społecznych i uświadomienie oraz ukształtowanie umiejętności świadomego kierowania sobą.

Metody i formy pracy na lekcjach plastyki

Zgodnie z założeniami nowej podstawy programowej lekcje przeprowadzane w ramach cyklu edukacyjnego mają być głównie lekcjami praktycznymi. Teoria powinna być w nie wpleciona i połączona z praktyką tworzenia i eksperymentowania. Autorki podstawy podkreślają społeczne i wspólnotowe znaczenie działalności artystycznej, co na lekcjach plastyki ma znaleźć odbicie w częstych działaniach grupowych i stanowi ważny element rozwijania postaw społecznych oraz zachowań empatycznych.

Praca na lekcjach plastyki odbywa się w formie:

- zbiorowego rozwiązywania problemów,
- działań w mniejszych lub większych grupach,
- pracy indywidualnej każdego ucznia / każdej uczennicy.

Każda z form pracy ma nieco inny wpływ na sposób przyswajania wiedzy, rozwój umiejętności oraz sprawczości uczniów i uczennic.

W trakcie **pracy w formie zbiorowej**, w ramach np. dyskusji czy realizacji klasowego projektu, dochodzi do najszerzej wymiany zdań i uczenia się od siebie, rozwijania kompetencji społecznych, poznawania i porównywania wielu podejść do problematyki lekcji. Oczywiście, wymaga to od nauczyciela określenia zasad uczestnictwa w dyskusji oraz prezentowania swoich opinii i przedstawiania pomysłów (np. w formie kontraktu z klasą). W trakcie pracy zbiorowej może dojść do wyodrębnienia grup i przejścia do grupowego realizowania projektu czy określonego działania.

Praca w grupach najdobitniej pokazuje znaczenie podziału zadań, współpracy, współdziałania, integruje i aktywizuje młodych ludzi i pozwala im na odkrycie, że każdy może mieć inne, ale bardzo ważne dla grupy zadanie – dopełniające się z zadaniami innych członków grupy. Wzajemne wspieranie, dochodzenie do wspólnego rozwiązania poprzez kompromisy ma istotne znaczenie wychowawcze, poza podjęciem wspólnej twórczości pozwala na nawiązanie ściślejszych relacji rówieśniczych i doświadczenie sprawczości. Praca w grupach najczęściej jest wykorzystywana podczas tworzenia kompozycji wielko- lub średnioformatowych, działań związanych ze sztuką nowych mediów, akcjami plastycznymi, happeningami, street artem czy złożonymi działaniami o charakterze improwizacji teatralnych.

Praca indywidualna – bardzo istotna w rozwoju osobistym – pozwala na pokazanie swojej indywidualności, przedstawienie własnego oryginalnego sposobu myślenia plastycznego w kompozycji wykonywanej jedną

wybraną techniką lub techniką mieszaną. W tym wypadku istotna staje się postawa młodego człowieka jako odkrywcy, eksperymentatora, rozwijanie myślenia twórczego oraz nauka świadomego i konsekwentnego przechodzenia od fazy projektowania i wymyślania – do realizacji.

Aby kształtowanie postaw twórczych uczniów i uczennic w ramach szeroko rozumianego wychowania przez sztukę i do aktywnego tworzenia było skuteczne, powinno opierać się na przeplataniu i różnicowaniu metod pracy, nawet w trakcie jednej jednostki lekcyjnej lub cyklu lekcji na jeden temat.

METODY

W początkowej części zajęć lekcyjnych

- Rozmowa inspirująco-nauczająca jako wprowadzenie tematu, wyjaśnienie sposobu wykonania pracy plastycznej, nakreślenie tła historycznego, ukazanie ważnych elementów stylu epoki, cech kierunku lub twórczości wybranego artysty, wprowadzenie do pracy w plenerze.
- Filozofowanie i zadawanie ważnych pytań związanych z sensem życia i tworzenia jako sposób motywowania do twórczości z istotnym przekazem, np. społecznym.
- Pokaz techniki plastycznej, sposobu wykonania pracy (przedstawienie procedury, kolejności działań).
- Praca metodą prezentacji prototypu pracy, matrycy zwłaszcza w przypadku złożonych wieloelementowych kompozycji przestrzennych czy prac graficznych.
- Różne formy prezentacji inspiracji, materiału ilustracyjnego – przedstawianie reprodukcji dzieł z podręcznika i dodatkowych zasobów, z albumów i internetu, w tym galerie i prezentacje multimedialne, zdjęcia budowli, dokumentacje fotograficzne happeningów, filmy o sztuce i / lub wybranym artyście, wirtualne galerie internetowych.
- Wprowadzenie tematu pracy wspólnego dla całej klasy, uzupełniających się / podobnych tematów dla grup, losowanie tematów związanych z jednym zagadnieniem programowym.
- Burza mózgów jako wstęp, wybór sposobu realizacji pracy grupowej.
- Zastosowanie ćwiczeń relaksacyjnych, ruchowych, gier, wyliczanek i innych zabaw jako wprowadzenia do improwizacji teatralnej.
- Spacer edukacyjny w stylu *slow walk* z obserwacją otoczenia – przygotowujący do działań plastycznych, będący źródłem ważnych refleksji i spostrzeżeń.
- Odwroćenie ról – prowadzenie zajęć przez uczniów i uczennice.

W zasadniczej części lekcji

- Swobodna twórczość plastyczna po wyjaśnieniu, prezentacji modelu lub prototypu, jako wspomnienie wycieczki spaceru typu *slow walk*.
- Posługiwanie się eksperymentem plastycznym.
- Podjęcie twórczości jako wyzwania edukacyjnego lub artystycznego.
- Zabawa plastyczna – twórczość przez zabawę.
- Realizacja projektu, realizowanie zadań różnymi technikami malarskimi, rysunkowymi, graficznymi, mieszanymi, rzeźbiarskimi, tym również twórczość w środowisku komputerowym.
- Przygotowanie happeningu, akcji plastycznej na społecznie ważny temat.
- Przygotowanie improwizacji teatralnej lub przedstawienia z kostiumami, scenografią i rekwizytami.
- Różne rodzaje wycieczek: zwiedzanie zabytków, inspirujący spacer *slow walk*, twórczość w plenerze.
- Zwiedzanie muzeum, galerii, skansenu (lekcja muzealna).
- Zwiedzanie galerii wirtualnej.
- Prezentacje podczas lekcji prowadzonej przez uczniów i uczennice.

W podsumowaniu, zakończeniu lekcji

- Rozmowa podsumowująca, refleksje o wykonanych pracach plastycznych, wypowiedanie opinii i interpretowanie kompozycji.
- Indywidualne rozmowy z uczniami i uczennicami, wspieranie i docenianie mocnych stron ich twórczości.
- Prezentacja prac w formie zaimprovizowanej wystawy kompozycji plastycznych, zdjęć dokumentujących przebieg pracy.
- Prezentacja projektu lub innej pracy grupy.
- Zainscenizowanie scenki teatralnej, happeningu, opowiadanie wrażeń z tworzenia i oglądania.
- Wspólne podsumowanie podczas lekcji prowadzonej przez klasę.

Wybrane techniki tworzenia kompozycji plastycznych na lekcjach z podziałem na dziedziny plastyki i sztuk wizualnych

Techniki malarskie

- malarstwo farbami plakatowymi, temperami lub gwaszami;
- malarstwo farbami akrylowymi;
- malarstwo farbami akwarelowymi;
- malarstwo kolorowymi tuszami i płynnymi akwarelami (typu „ekolina”);
- mozaika;
- dekalkomania;
- kompozycje farbami do malowania twarzy;
- kompozycje farbami do tkanin.

Techniki malarsko-rysunkowe (operujące plamą barwną jako środkiem wyrazu)

- kompozycje wodnymi kredkami akwarelowymi;
- kompozycje pastelami olejnymi i kredkami woskowymi;
- kompozycje pastelami suchymi;
- kompozycje kredkami ołówkowymi i grafionowymi (typu „bambino”);
- kompozycje kolorowymi flamastrami.

Techniki graficzne

- monotypia malarska i graficzna (grafika jednej odbitki);
- frotaż;
- szablon;
- kolografia (kolografia), kalkografia, odbitki unikatowe z różnych materiałów (druk wypukły);
- styropianoryt linoryt (dodatkowo), odbitki w plastelinie, stemple np. z ziemniaków (druk wypukły);
- odbitki linii papilarnych palców, odbitki linii wklęsłych z matrycy styropianowej (druk wklęsły; techniki dostępne bez użycia prasy graficznej).

Techniki rysunkowe

- rysunek czarno-biały ołówkiem;
- rysunek flamastrami, cienkopisami, markerami;
- rysunek węglem;
- rysunek tuszem i patykiem;
- rysunek tuszem i stalówką (dodatkowo).

Techniki rzeźbiarskie

- rzeźba w plastelinie, modelinie, glinie, masie papierowej;
- rzeźba w mydle, warzywach np. ziemniakach;
- bryła rzeźbiarska z różnych materiałów;
- formy przestrzenne, asamblaże z nietypowych materiałów, zero waste.

Techniki mieszane

- kolaż w kompozycji malarskiej lub rysunkowej, kolaż niezależny z powycinanych elementów;
- wycinanki i dekoracje z papieru, m. in. inspirowane sztuką ludową;
- wydrapywanka (rodzaj *sgraffito* na papierze);
- łączenie technik malarskich, rysunkowych o zróżnicowanej fakturze;
- kompozycje dekoracyjne i okolicznościowe z wykorzystaniem tradycyjnych materiałów dekoracyjnych.

Fotografia

- elementy fotografii cyfrowej.

Działania performatywne i sztuka nowych mediów

- instalacja;
- happening;
- performance;
- akcja plastyczna i interwencje artystyczne;
- improwizacja teatralna (słowo, gest, taniec, rekwizyty, scenografia);
- elementy grafiki komputerowej (grafika 3D, kolaż cyfrowy);

- elementy animacji cyfrowej, montażu cyfrowego filmów;
- wybrane działania w środowisku cyfrowym (np. tworzenie galerii prac online).

Wybrane materiały stosowane w działaniach plastycznych:

- zastosowanie różnych podłoży i formatów prac plastycznych (np. różne rodzaje i kolory papieru, tektura gładka i falista, folia przezroczysta i metaliczna);
- wykorzystanie materiałów nietypowych z recyklingu podczas tworzenia happeningów, akcji plastycznych oraz improwizacji teatralnych;
- wykorzystanie tradycyjnych materiałów dekoracyjnych (np. krepina, bibułka, słomki, materiały pasmanteryjne, gałązki, drewno, kora).

Propozycje indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów i uczennic

Indywidualizacja pracy na zajęciach plastycznych jest zjawiskiem powszechnym związanym ze specyfiką przedmiotu oraz rozpoznaniem, przeanalizowaniem potrzeb i możliwości klasy oraz możliwą różnorodnością rozwiązań plastycznych w ramach wspólnego tematu. Konieczność indywidualizacji wiąże się z potrzebą zaakceptowania potrzeb, możliwości i ograniczeń pojedynczej osoby lub grupy osób. Indywidualizacja nie oznacza ograniczenia realizacji programu i podstawy programowej, lecz wybór innych sposobów przekazania wiedzy i rozwijania umiejętności plastycznych – odpowiedni do danej sytuacji.

Najczęściej w procesie indywidualizacji nauczania w zależności od sytuacji konkretnej osoby lub osób potrzebna jest współpraca nauczyciela plastyki z wychowawcą, innymi nauczycielami, psychologiem i pedagogiem szkolnym, specjalistami oraz rodzicami i opiekunami.

Wybrane przyczyny potrzeby indywidualizacji pracy na lekcjach plastyki oraz propozycje działań do zrealizowania w procesie dydaktycznym

- Wpływ internetu, komunikatorów, gier komputerowych, aktywności uczniów i uczennic w środowisku wirtualnym na sposób komunikacji, poziom skupienia, tempo pracy, umiejętności motoryczne, organizację działań w czasie i przestrzeni w trakcie lekcji
 - ✓ Dopuszczenie eksperymentów plastycznych w zakresie stosowania i mieszania technik plastycznych jako bodźca do wyzwolenia odwagi i uruchomienia swobodnej ekspresji.

- ✓ Rozmowa o sztuce i pracach plastycznych jako forma pogłębiania wiedzy o plastyce, nauka wyrażania swoich opinii, dzielenia się refleksjami.
- ✓ Tworzenie kompozycji wielkoformatowych podczas działań grupowych, współpraca, współdziałanie, podział pracy na etapy.
- ✓ Działania o charakterze akcji plastycznej, happeningu, improwizacji teatralnej, opracowanie planu działania plastycznego i/lub teatralnego, scenariusza, rekwizytów.
- Zróżnicowanie zespołu klasowego ze względu na określony czynnik, np. znaczne różnice poziomu edukacyjnego, podział na grupy osób o określonych zainteresowaniach, uwarunkowaniach kulturowych czy religijnych
 - ✓ Podział klasy na grupy realizujące zadania plastyczne w różnych wersjach tematycznych w zależności od zainteresowań, z zachowaniem wymagań programowych.
 - ✓ Skracanie i wydłużanie formy zadania, upraszczanie techniki lub wzbogacanie jej w zależności od możliwości uczniów i uczennic.
 - ✓ Podział zadań na wyraźnie określone części, etapy ułatwiające zrozumienie działania jako procesu twórczego.
 - ✓ Przeplatanie zdań o zróżnicowanym charakterze i stopniu trudności.
 - ✓ Pracowanie metodą pokazu i prototypu – wyjaśniające i ułatwiające zrozumienie idei i celu pracy zwłaszcza osobom o mniejszych możliwościach.
 - ✓ Modyfikacja tematyki zajęć do zainteresowań grupy / grup przy zachowaniu realizacji zagadnień programowych np. w klasie sportowej, mającej grupę wolontariatu, zastęp harcerski.
 - ✓ Zmiana tematyki pracy ze względu na przynależność kulturową lub wyznawaną religię, nieporuszanie w pracach wybranych tematów (modyfikacje tematyki).
- Obecność w zespole klasowym osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych, z różnymi deficytami
 - ✓ Dostosowanie techniki, formatu i czasu wykonania pracy dla osób np. z ADHD, będących w spektrum autyzmu lub deficytami uwagi (ADD) – określenie zasad pracy, proste komunikaty wyjaśniające sposób wykonania pracy, skrócenie czasu wykonania zadania w przypadku dzieci z ADHD i ADD, podział pracy na części, umożliwienie krótkich przerw w trakcie wykonywania zadania, przeplatanie rodzajów aktywności i miejsca wykonywania pracy.
 - ✓ Wydłużenie czasu wykonania prac dla niektórych osób ze spektrum

- autyzmu, pozwolenie na modyfikowanie wybranych elementów zadania, np. przez osoby z zespołem Aspergera.
- ✓ Pokonywanie barier komunikacyjnych, wypracowanie sposobu porozumiewania się, np. w przypadku mutyzmu wybiórczego. Możliwość przygotowywania specjalnych zadań dostosowanych do specjalnych potrzeb tej grupy osób, zmierzające do rozszerzenia sposobów wykonania prac i rezygnacji z powtarzania podobnych schematów w kompozycjach.
 - Ograniczenia zdrowotne i psychologiczne uczniów i uczennic ujawniające się podczas twórczości i ograniczające ją
 - ✓ Rozpoznanie ograniczeń z zachowaniem dyskrecji.
 - ✓ Wybór odpowiednich technik plastycznych, np. dla osób z alergiami na określone materiały plastyczne. Opracowanie specjalnych zadań do wykonania techniką plastyczną, materiałami niewywołującymi alergii.
 - ✓ Dostosowanie zadań do możliwości osób z ograniczeniami ruchowymi. Przygotowanie stanowiska pracy, wybór odpowiedniego, optymalnego miejsca w sali. Opracowanie sposobu pomocy, rutynowych, stałych działań w czasie lekcji umożliwiających osobom z ograniczeniami ruchowymi pełne uczestnictwo w zajęciach. Opracowanie sposobu uczestniczenia uczniów / uczennic o ograniczeniach ruchowych w pracach grupowych i związanych z organizacją przestrzeni.
 - ✓ Praca z osobami w różnych rodzajach i stadiach kryzysów. Podjęcie ścisłej współpracy z psychologiem, pedagogiem szkolnym rodzicami i opiekunami. Motywowanie, zachęcanie do podejmowania twórczości osoby wycofane i niepodjmujące prób aktywności twórczej poprzez proponowanie zróżnicowanych zadań, zachęcanie do zaprezentowania własnej wrażliwości artystycznej w pracach, np. przedstawiania szkiców, prac wykonywanych w domu.
 - ✓ Opracowanie specjalnych zadań związanych z programem i podstawą programową.
 - ✓ Praca z osobami agresywnymi – nauka akceptowanego społecznie przedstawiania agresji w kompozycjach plastycznych. Możliwość nauczania indywidualnego ograniczającego ilość bodźców zewnętrznych. Praca przy muzyce relaksacyjnej.
 - ✓ Działania zmierzające do wzbogacenia tematyki prac uczniów i uczennic w różnych rodzajach kryzysów, podejmujących monotematyczną aktywność artystyczną związaną z kryzysem. Zaplanowanie działań zmierzających do stopniowego wzbogacenia i modyfikacji podejmowanej tematyki podejmowanej, np. poprzez proponowanie wprowadzania pojedynczych nowych elementów.
 - Praca z osobami zdolnymi
 - ✓ Analiza specyfiki zdolności i potrzeb osoby zdolnej. Opracowanie

- programu dostosowanego do specyfiki predyspozycji ucznia lub uczennicy.
- ✓ Opracowanie zadań odpowiednich do możliwości i poziomu pracy osoby zdolnej, stymulujących jej rozwój. Współpraca z innymi plastykami. Współpraca, konsultacje z uczelniami artystyczno-pedagogicznymi.
 - ✓ Praca w zakresie rozszerzonym umożliwiającą rozwój osoby zdolnej na zajęciach obowiązkowych i fakultatywnych.

Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć

Kryteria oceniania są ściśle związane z zadaniami ocen, czyli

- rolę informującą o postępach,
- rolę motywującą do poprawy umiejętności,
- rolę diagnozującą poziom wiedzy uczniów i uczennic i umożliwiającą w ten sposób weryfikację i ewaluację sposobu realizacji programu, czyli uczenie w coraz lepszy i bardziej przystępny sposób.

Wymóg oceniania rodzi na lekcjach plastyki konieczność porównywania różnych rozwiązań plastycznych, różnych środków wyrazu artystycznego zastosowanych przez młodych ludzi w realizacji określonego tematu, różnych ujęć tego tematu. Jednocześnie trzeba wszakże wziąć pod uwagę, że na różnice w ostatecznym wyglądzie prac wpływają indywidualne cechy uczniów i uczennic: zróżnicowany poziom zdolności i umiejętności plastycznych, różne temperamenty, odwaga i nieśmiałość twórcza, obiektywne trudności podczas pracy wynikające ze specjalnych potrzeb edukacyjnych, a także zróżnicowany wkład pracy oraz różnorodny proces powstawania poszczególnych kompozycji prowadzący do uzyskania odmiennych efektów końcowych. Czynniki te obarczają ocenę z plastyki dużą dozą subiektywizmu.

Zgodnie z podstawą programową w celu zobiektywizowania oceniania na lekcjach plastyki należy zmienić proporcje istotnych elementów oceny. Zawsze w plastyce istotny będzie efekt końcowy pracy, ale należy wnikliwie oceniać sam proces twórczy, refleksję, myślenie plastyczne prowadzące do powstania kompozycji, czyli uwzględniać to, co sztuka wyraża. Ponadto nie musimy doceniać tylko walorów artystycznych prac, warto zwrócić szczególną uwagę na kreatywność, pomysłowość, oryginalność myślenia plastycznego, wrażliwość – często nieidące w parze ze zdolnościami plastycznymi (a je przewyższające). Ocenianie procesu twórczego (nie efektu) pozwala zniwelować także wpływ upodobań estetycznych nauczyciela na ocenę pracy uczniów i uczennic.

Często zdarza się, że osoba zdolna wykonuje zadanie plastyczne w bardzo krótkim czasie, przez niewielką część lekcji, ale nie widać w tym procesie, przemyślenia, starania o coraz lepszą jakość pracy, postęp, rozwój. Często z kolei osoba o przeciętnych zdolnościach plastycznych wykazuje się w procesie komponowania pracy kreatywnością, twórczym myśleniem i wrażliwością.

Mając na uwadze powyższe refleksje, należy podkreślić rolę osoby prowadzącej lekcję. Do jej zadań – dla zapewnienia właściwego przebiegu procesu oceniania – należą przede wszystkim:

- stworzenie na lekcjach bezpiecznej pozbawionej krytyki atmosfery ułatwiającej młodym ludziom swobodną twórczość;
- pozytywne motywowanie wiążące się z docenianiem osiągnięć, bez zbędnej krytyki, podkreślania niedociągnięć czy dziecięcej naiwności;
- wnikliwa obserwacja postępów uczniów i uczennic podczas tworzenia indywidualnych i grupowych prac oraz działań plastycznych, na wycieczkach i w trakcie lekcji plenerowych;
- zauważanie, docenianie ciekawych wypowiedzi, refleksji o własnej twórczości i dokonaniach artystów;
- rozwijanie społecznie akceptowanych zachowań, empatii podczas tworzenia.

Specyfika twórczości plastycznej sprawia, że angażuje ona głęboko naszą osobowość, ma charakter osobisty oraz rozwija wiele różnorodnych kompetencji. Poniższa tabela zawiera propozycję kryteriów oceny postaw, zaangażowania, planowania procesu twórczego, postępów i wkładu pracy młodych ludzi na lekcjach plast

PRZEDMIOT OCENY	CELUJĄCY	BARDZO DOBRY	DOBRY	DOSTATECZNY	DOPUSZCZAJĄCY
Zachowanie na lekcjach, kultura osobista podczas lekcji, plenerów, wycieczek do muzeów, zajęć w instytucjach kultury, przygotowanie do lekcji	– zachowywanie wszelkich zasad kultury osobistej podczas lekcji, plenerów czy wycieczek do muzeów i galerii; – bardzo dobre, koleżeńskie zachowanie w sytuacjach grupowych; – bardzo dobre przygotowanie do lekcji, całkowicie zgodne z zakresem podanych materiałów;	– zachowywanie większości zasad kultury osobistej podczas lekcji, plenerów czy wycieczek do muzeów i galerii; – koleżeńskie, dobre zachowanie w grupie; – odpowiednie przygotowanie do lekcji;	– zachowywanie podstawowych zasad kultury osobistej, a w razie potrzeby: wykonywanie dotyczących zachowania poleceń nauczyciela podczas lekcji, plenerów czy wycieczek do muzeów i galerii; – dość dobre, często koleżeńskie zachowanie w grupie; – przygotowanie podstawowych materiałów do lekcji;	– rzadkie dobre zachowanie na lekcjach; – niewielka znajomość i niestosowanie części zasad zachowania podczas lekcji, plenerów czy wycieczek do muzeów i galerii; – rzadkie przygotowanie do lekcji (i bardzo niewielu materiałów);	– bardzo rzadkie dobre zachowanie na lekcjach; – bardzo słaba znajomość zasad zachowania podczas lekcji, plenerów czy wycieczek do muzeów i galerii; – rzadkie przygotowanie do lekcji (i bardzo niewielu materiałów);
Aktywność i inicjatywa, zaangażowanie w pracę, oryginalność myślenia twórczego,	– bardzo duże zaangażowanie w wykonanie pracy plastycznej, utrzymywanie	– duża koncentracja i skupienie, wytrwałość podczas wykonywania pracy	– średnie zaangażowanie w wykonanie pracy plastycznej, próby koncentracji	– słabe zaangażowanie w wykonanie pracy plastycznej, brak koncentracji	– bardzo słabe zaangażowanie w wykonanie pracy plastycznej; – bardzo słaba

PRZEDMIOT OCENY	CELUJĄCY	BARDZO DOBRY	DOBRY	DOSTATECZNY	DOPUSZCZAJĄCY
przemyślany proces tworzenia pracy podczas twórczości indywidualnej	koncentracji i skupienia, systematyczność oraz wytrwałość; – duża aktywność i własna inicjatywa; – konsekwentna realizacja przemyślanego, oryginalnego pomysłu podczas właściwie podzielonego na etapy procesu twórczego;	plastycznej; – aktywność umożliwiającą realizację projektu / pomysłu podczas procesu twórczego;	i skupienia podczas pracy; – przeciętna aktywność umożliwiającą realizację projektu / pomysłu podczas procesu twórczego;	na wykonywanym działaniu; – słaba aktywność umożliwiającą realizację prostej pracy plastycznej;	aktywność umożliwiającą realizację znacznie uproszczonej, schematycznej pracy plastycznej;
Aktywność i inicjatywa, zaangażowanie w pracę, wykazywanie się inicjatywą w trakcie procesu tworzenia dzieła, współdziałanie podczas działań zespołowych,	– bardzo dobra organizacja pracy w grupie; – aktywność i duża inicjatywa w trakcie procesu twórczego; – podejmowanie różnorodnej współpracy; – tworzenie	– dobra organizacja i aktywność w trakcie procesu twórczego; – podejmowanie współpracy; – tworzenie ciekawego działania plastycznego / kompozycji	– dość dobra organizacja i aktywność w trakcie procesu twórczego; – współpraca podczas tworzenia działania plastycznego / kompozycji	– zróżnicowany poziom organizacji procesu twórczego; – niewielka aktywność w trakcie procesu; – rzadkie podejmowanie współpracy	– bardzo słaba organizacja zadań i bardzo słaba aktywność; – bierność w trakcie procesu twórczego; – próby współpracy podczas tworzenia

PRZEDMIOT OCENY	CELUJĄCY	BARDZO DOBRY	DOBRY	DOSTATECZNY	DOPUSZCZAJĄCY
np. wykonywania prac wielkoformatowych	oryginalnego, przemyślanego działania plastycznego / kompozycji wielkoformatowej;	wielkoformatowej;	wielkoformatowej;	podczas tworzenia działania plastycznego / kompozycji wielkoformatowej;	działania plastycznego / kompozycji wielkoformatowej;
Kreatywność i pomysłowość podczas pracy, twórcze poszukiwanie rozwiązań i przenoszenie i wykorzystywanie wiedzy z innych przedmiotów w sposób wzbogacający działania performatywne, improwizacje teatralne, twórczość plastyczną	– umiejętność bardzo dobrego, oryginalnego, twórczego wykorzystywania wiedzy z innych przedmiotów, świadomego łączenia treści z różnych dziedzin w celu wzbogacenia przekazu artystycznego podczas działań performatywnych, improwizacji teatralnych, twórczości plastycznej;	– umiejętność dobrego, pomysłowego wykorzystywania wiedzy z innych przedmiotów, świadomego łączenia treści z różnych dziedzin podczas działań performatywnych, improwizacji teatralnych, twórczości plastycznej;	– umiejętność wykorzystywania niektórych elementów wiedzy z innych przedmiotów, łączenia treści z różnych dziedzin podczas działań performatywnych, improwizacji teatralnych, twórczości plastycznej;	– przypadkowe, słabo przemyślane wykorzystywanie wiedzy z innych przedmiotów podczas działań performatywnych, improwizacji teatralnych, twórczości plastycznej;	– bardzo rzadkie, przypadkowe próby przenoszenia wiedzy z innych przedmiotów podczas próby działań performatywnych i improwizacji teatralnych, uproszczonych form twórczości plastycznej;

PRZEDMIOT OCENY	CELUJĄCY	BARDZO DOBRY	DOBRY	DOSTATECZNY	DOPUSZCZAJĄCY
Proces tworzenia kompozycji , podział na logicznie zaplanowane etapy procesu twórczego prowadzące do stworzenia kompozycji indywidualnej, pracy grupowej, działania plastycznego	– podejmowanie oryginalnej twórczości plastycznej jako przemyślanego procesu twórczego podzielonego na logiczne i przemyślane etapy; – różnorodne, twórcze pomysły; – dobór odpowiednich środków wyrazu artystycznego prowadzący do stworzenia nietypowej, oryginalnej kompozycji plastycznej; – eksperymentowanie i konsekwentne	– podejmowanie twórczości plastycznej jako przemyślanego procesu twórczego podzielonego na etapy; – dobór odpowiednich środków wyrazu artystycznego prowadzący do stworzenia przemyślanej kompozycji; – eksperymentowanie w takcie pracy;	– tworzenie kompozycji w ramach podzielonego na etapy procesu twórczego; – posługiwanie się wybranymi środkami wyrazu artystycznego w trakcie tworzenia kompozycji; – próby eksperymentowania;	– tworzenie prostej kompozycji w ramach zarysowanego procesu tworzenia kompozycji;	– tworzenie znacznie uproszczonej kompozycji;

PRZEDMIOT OCENY	CELUJĄCY	BARDZO DOBRY	DOBRY	DOSTATECZNY	DOPUSZCZAJĄCY
	realizowanie założeń eksperymentu;				
Poziom rozumienia pojęć języka plastyki podczas praktycznego tworzenia, dyskusji, rozmów o dziełach, artystach, wystawach, a także wypowiedzi i refleksji na temat swoich prac plastycznych oraz prac kolegów	– bardzo dobry poziom rozumienia pojęć języka plastyki, świadome stosowanie ich w praktyce tworzenia; – bardzo dobra znajomość i odpowiednie stosowanie pojęć, słownictwa umożliwiające opisywanie znanych dzieł, własnych prac plastycznych oraz refleksje na temat wymowy znanych dzieł i własnej twórczości;	–dobry poziom rozumienia pojęć języka plastyki i zakres stosowania ich praktyce tworzenia; – dobra znajomość pojęć i słownictwa umożliwiające opisywanie znanych dzieł, własnych prac plastycznych oraz refleksje na temat wymowy znanych dzieł i własnej twórczości;	– rozumienie większości pojęć języka plastyki, stosowanie ich w praktyce tworzenia; – znajomość pojęć i słownictwa umożliwiające proste wypowiedzi opisujące znane dzieła, własne prace plastyczne i refleksje na temat zasadniczych elementów znanych dzieł oraz własnej twórczości;	– rozumienie, niektórych pojęć języka plastyki, stosowanie ich w praktyce tworzenia; – uproszczone, krótkie wypowiedzi opisujące niektóre elementy znanych dzieł i własnych prac;	– znajomość nielicznych pojęć języka plastyki, próby posługiwania się nimi podczas tworzenia uproszczonych prac plastycznych i omawiania znanych dzieł;
Rozwój, postępy w rozumieniu pojęć,	– konsekwentne nastawienie na	– bardzo dobre rozumienie	– dość dobre rozumienie	– przeciętne postępy,	– brak wyraźnych postępów;

PRZEDMIOT OCENY	CELUJĄCY	BARDZO DOBRY	DOBRY	DOSTATECZNY	DOPUSZCZAJĄCY
sposobie wykonywania prac, komunikacji i rozmowach sztuce	rozwój; – wykonywanie coraz lepszych, oryginalnych prac plastycznych; – oryginalne, coraz bogatsze, rozbudowane wypowiedzi o sztuce, wrażeniach z wystaw i o własnych pracach;	znaczenia poszczególnych etapów procesu twórczego; – zauważalny rozwój, duże postępy i staranie o tworzenie coraz ciekawszych i lepszych prac plastycznych; – bogate wypowiedzi o sztuce, wrażeniach z wystaw i własnych pracach wykorzystujące pojęcia poznane na lekcjach.	znaczenia poszczególnych etapów procesu twórczego; – widoczne postępy i tworzenie coraz lepszych prac; – posługiwanie się większością pojęć języka plastyki w wypowiedziach o sztuce, wrażeniach z wystaw i własnych pracach.	zauważalna stagnacja; – tworzenie typowych podobnych rozwiązań plastycznych; – bardzo proste wypowiedzi o sztuce, wystawach, własnych pracach plastycznych z wykorzystaniem niewielu pojęć języka plastyki.	– słabo widoczny rozwój; – tworzenie schematycznych, ubogich, słabo przemyślanych i znacznie uproszczonych kompozycji; – skąpe wypowiedzi o sztuce, bardzo uproszczone wypowiedzi o wystawach i o własnych pracach plastycznych; – ubogie słownictwo, słabo związane z językiem plastyki.